

AMERİKA'YI GERÇEKTEN KİM KEŞFETTİ?

Thomas FLEMING

Harvard Üniversitesi öğrencilerinden birisinin taşdan yazıtlar bulması Avrupalıların M.Ö. 800 yıllarında Amerika'ya ayak basmış oldukları- nın kuvvetli bir kanıtıdır.

Her ne kadar Amerikalılar, kıt'alarını Kristof Kolomb'un keşfettiklerini zannederlerse de tarihçilerin ellerindeki delillere göre Leif Ericson ve arkadaşı Norsemen, Kanada ve Birleşik Devletle- rin kuzey kısımlarını Milâdî 1000 yılında keşfet- mişlerdir. Fakat bu tarihten önce Yeni Dünya'nın (Rio Grande'nin kuzeyinden itibaren) tarihi tam bir karanlık içindeydi. Harvard Üniversitesinde, Deniz Biyoloğu olan Yeni Zelanda'lı Barry Fell "M.Ö. Amerika" adlı kitabında; M.Ö. 800 yılları başlarında Avrupa'dan gelenlerin yalnızca keşif yapmayıp, Kuzey Amerika'da yerleştiklerini şaşır- tıcı delillerle öne sürmekte ve bu kişilerin maden- cilik ve avcılıkla geçindiklerini, mallarını tekrar Avrupa'ya sattıklarını belirtmektedir. New Hampshire ve Vermont'daki tapınaklarla, Iowa ve Oklahoma vadilerinde ilâhiler söylediklerini ve tanrıları için dinsel törenler düzenlediklerini açıklamaktadır. Kral veya başkanları ölünce, onları çok büyük toprak yığınları altına gömer, üzerlerine diktikleri taşta da, kederlerini belirle- yen yazılar oyarlarmış.

Bu yazıtlardan bazıları 19. yüzyılda Maine ile Rio Grande arasındaki uçurumlarda bulunmuş- tur. Bu yazıtlar, arkeologlar tarafından okunama- dığı, sahteleri yapıldığı ve bunlara doğa afetleri de eklendiği için esrarengizliklerini yitirmişlerdir. Fell'in epigrafi (= yazıt okuma bilimi) alanında yaptığı çalışmalar Amerika'nın geçmişine en az bin yıl eklemektedir.

Yer Altı Mağaraları ve Yıldızlar

Fell, 50. yaşlarında Edinburgh Üniversitesi öğrencisi iken, eski İskoçya Kelt diline ilgi duymaya başladı. Çalışmalarını Kelt mezarları ve İskoçya'daki harabeler üzerinde yoğunlaştırdı. Daha sonra Polynesia'da deniz biyolojisi üzerine bir çalışma yapılırken Barry Fell, taş üzerine kazılmış yüzlerce yazı ve mağara duvarlarına çizilmiş resim buldu.

Fell, 1964 yılında Harvard'a giderek sekiz yılını Widener kütüphanesinin, çözülmemiş yazıtlar ve bilinmeyen diller üzerine yazılmış yegâne metin koleksiyonunu okuyarak geçirmiştir. Kartaca dili, Mısır hiyeroglifi ve Ogam yazısı (Hıristiyanlık öncesi Kelt'lerin kullandığı ve unutulmak üzere olan yazı) dahil, Fell yarım düzine eski dil alfabesi öğrenmiştir.

Fell, en sonunda Polynesia yazıtlarının yerli dil olan Maori ile yazıldığını kanıtlamıştır. Bu dilin kelimeleri, büyük İskender'in Mısır'ı alma- sından sonra Libya'da konuşulan Mısır ve Yunanca karışımından, alfabesi ise Kartacalılar- dan alınmıştır. Bu Libya metinlerinden en önem- lisi Yeni Gine'de çok büyük bir mağarada bulun- muştur. Orada, Maui isimli bir denizci, yıldızlara ve eski deniz âletlerine ait resimleri bırakmış, Fell de Harvard'da yıldız bilimiyle uğraşanların yardımlarıyla bu resimlerin M.Ö. 232 yılına ait olduğunu saptamıştır. Fell topladığı bütün delil- ler hakkında düşündüklerini Harvard'a gönder- meye başladı. Buldukları, Jamer P. Whittal II isimli arkeolog başkanlığındaki bir araştırmacı gru- bunun dikkatini çekmeye başladı ve bu arkeolog, Yeni İngiltere ile İspanya ve Portekiz'de bulunan harabelerde benzerlikler bulunduğuna işaret etti. Avrupa'da bulunan bu kalıntılar, o sıralarda (M.Ö. 3500) Avrupa'nın o kısmını yöneten Kelt'lere ait olduğunu gösteriyordu.

Esrarengiz Tepe

Whittal, Fell'den 1680 yılında Bourne civa- rında bulunan yazıtları görmesini rica etti. Daha yazıyı kimse çözemezmiş, fakat Barry Fell bu işi başardı, Harfler Eski İspanya'da bulunmuş Kar- taca alfabesinin değişik bir şekliydi (Fell, "İberik" sözcüğünü buradan icat etmiştir).

Bu yazıtlarda, Kartaca Prensi Hanno'nun, bugünkü Massachusetts'i kendi topraklarına kat- masından söz ediliyordu. Fell daha fazla yazıt bulmak için Whittal ile birlikte Kuzey Salem'de "Esrarengiz Tepe" denilen yerde yapılan bir araştırmaya katıldı ve 1950 yılı başlarından beri "Esrarengiz Tepe" de araştırmalar yapan ve o yörenin sahibi olan Bob Stone'nun topraklarında

bulunan üçgen şeklindeki taşlar Fell için iyi bir çalışma materyali oldu. Fenikelilerin tanrısı Baal'a ait yazılar buldu, sonra aniden halk, o zamana değin farkedilmemiş yazıtlar buldu.

Bob Stone'nun bulunduğu bir tablet üzerinde Ogam diliyle yazılmış bir yazı şöyleydi: "Bel'e tahsis edilmiştir".

Mitoloji öğrencileri, uzun süre Kelt'lerin güneş tanrısı "Bel" ile, Kartaca - Fenikelilerin tanrısı "Baal"ın aynı olduğundan şüphelendiler.

Fell, on gün içinde Ogam dilinde yazılmış düzinelerce kitabe bulduklarını, Kelt'lerin yaptıkları tapınaklarda, Kartacalı denizcilere ibadet için izin verdiklerini saptadıklarını belirtti.

Unutulan Yolcular

Daha sonra Whittall, Fell'e 1940 yılında çekilmiş bir fotoğrafta, Bristol yakınlarında Mount Hope koyu kayalıkların oyulmuş yazıları gösterdi. Fell'in, bu fotoğrafta Kartaca yazısı ile yazılmış bir satır dikkatini çekti. "Tarshish'den gelen yolcuları bu taş ilân eder".

Tarshish, İspanya'nın güney sahilinde bulunan ve İncil'de geçen, erkeklerinin cesurluğu, denizciliği ve gemilerinin büyüklüğü ile meşhur bir şehirdir. M.Ö. 533 yılında, Tarshish'in yönetimi Kartacalılara eline geçti. Bu olayda, İber Keltleri ile Kartacalılar arasındaki yakınlığın nasıl başladığını kanıtlar bir delilidir.

Maine kıyılarından on mil uzaklıktaki Monhegan adasında bulunan başka bir yazıtta, "Fenike'den gelen gemiler için kargo platformudur." ibaresi yazılıydı. Fell, bu ve diğer yazıtlardan, Kartaca ve Tarshish halkının gemicilikleri üzerine yapılan çalışmalardan, İsa'nın doğumundan en az 400 yıl önce, Amerika ile Akdeniz ülkeleri arasında oldukça ilerlemiş bir ticaret olduğu sonucuna vardı. Kuzey Amerika'dan elde edilen maddelerin başında bakır, kürk ve post geliyordu.

Fell, Minnesota bakır yataklarında çok eskiden beri madencilik ve kürk ticareti yapıldığını açıklamıştır. Kartacalılar, kürklerini Gol'den (= Fransa'nın eski adı) aldıklarından herkese sözetmişlerdir, fakat Romalılar Gol'ü istilâ edince kürk ticareti hakkında ancak ufak deliller bulabilmişlerdir. Bunun üzerine Fell, "Bana göre, Gol, Amerika için kullanılan bir şifreydi, demistir.

Barry Fell'in çalışmalarından en önemlisi, 1874 yılında Iowa, Davenport yakınlarında bulunan yazıtları okuyabilmesiydi. Bu yazıtların en üstünde Mısır hiyeroglifi, altında Kartaca yazısı-

nın İberik şekli, en alt satırda ise Libya yazıları seçiliyordu.

Bunun anlamı ne demekti? Fell'in açıklaması Mısırlılar, Libya ve İberik Kelt'lerinin M.Ö. 900 yıllarında Iowa'da bir kolonide beraberce yaşadıklarıydı. Buna göre, Amerika tarihine ait bilgiler genel olarak, Amerikan yerlilerine ait olanlar ise özellikle gözden geçirilmeliydi.

Yeni Miras

Fell, daha sonra çalışmalarını yerli Kızılderililerin dillerine yöneltti. Ona göre, eğer Hıristiyanlıktan önce Amerika'ya gelip yerleşmiş kimseler varsa, bunlar dil ve inanışlar konularında yerli halk üzerinde büyük bir etki bırakacaklardı.

Fell'in bir meslektaşı, Harvard Widener kütüphanesinden, 1866 yılında bir misyoner papaz tarafından yazılmış bir kitap yolladı. Fell, bu kitaptaki hiyerogliflerin en az yarısının Mısırlılara ait olduğunu gördü. Fell, Algonguian dilini çalıştığı zaman bu dilde yüzlerce Mısır diline ait kelime gördü.

Cörmek anlamına gelen "na" kelimesi iki dilde de aynıydı. Kelt dili de zengindir. Örneğin, "Merrimack" kelimesi Algonguian dilinde "derinde balık avlamak" yerine kullanılırken Gal dilinde "fazla derinlik" anlamına gelen "Mor-riomach" sözcüğü kullanılmaktadır.

Fell, daha sonraları arkeolog ve amatörlerden Kuzey Amerika'nın bütün bölgelerinde bulunan yazıtları kendisine bildirmelerini rica etti. Bu belgelerle M.Ö. 146 yılında Kartacalılar yıkılınca, Amerika'nın kuzey kısımlarına en evvel yerleşmiş kişiler hakkında bilgi edinmek mümkün oluyordu. Daha sonra Fell ve arkadaşları, bu değerli tarihi belgelerin ülke korunması için hükümete çağrıda bulundular. Onlara göre, böyle bir koruma programı hemen başlatılmıyordu.

Sonuç olarak Amerika'nın gelişen kültüründe; İspanya'dan Kelt'lerin, Kartaca, Libya ve Mısır'dan gelen Sami ırkların katkıları unutulmamalıdır. Barry Fell'in geçmişe uzanan epik (destansal) yolculuğunun dışında kimbilir daha ne kadar kavim Amerika'nın gelişmesine yardımcı olmuştur.